

Verkefnapakki
við

Falsarann
eftir
Björn Th. Björnsson

Mál og menning
Reykjavík 1997

Inngangur

Falsarinn eftir Björn Th. Björnsson er söguleg skáldsaga og kom út árið 1993. Hún var tilnefnd til Íslensku bómenntaverðlaunanna. Aðalpersóna bókarinnar er Þorvaldur Þorvaldsson frá Skóginum á Þelamörk, en hann var uppi á ofanverðri 18. öld. Hann var dæmdur í ævilanga þrælkun fyrir að falsa peningaseðil. Auk hans segir sagan frá afkomendum hans allt fram á okkar daga og hvernig skuggar fortíðarinnar elta þá. Saga Þorvaldar var valin sem aðallesefni í byrjunaráfanga í íslensku (Ísl 103) í Menntaskólanum við Hamrahlíð haustið 1996. Reyndist hún kennurum góður efniviður í margs konar verkefni. Kennrarar áfangans höfðu samvinnu um að setja saman verkefnapakka en efni hans fylgir hér á eftir.

Verkefni

Falsarinn skiptist í fimm bækur og söguauka. Um það bil 30 kennslustundum var varið í yfirferðina og hentaði vel að taka fyrir eina bók á viku, fimmtu bók og söguauka má taka saman. Nemendur lásu bókina heima en leystu verkefnin í tímum, ýmist saman eða einir sér, og var kennari til skrafs og ráðagerða með þeim.

Verkefnin eru af ýmsum toga, hópverkefni og einstaklingsverkefni, orðabókarverkefni, spurningar um söguþráð, tengsl milli persóna og túlkunarspurningar. Sjónarhorn, sögusvið og sögutími eru breytileg og gefa tilefni til margs konar pælinga. Persónur sögunnar eru margar og lítríkar og gefa lesendum sýn inn í óvenju fjölbreyttar aðstæður. Auk þess eru siðferðilegar vangaveltur víða að finna.

Kennrarar völdu einstaka kafla til að lesa nákvæmlega með nemendum en nokkuð er um óvenjuleg orð og erlendar slettur sem ástæða er til að skýra. Listar yfir útlend orð í hverri bók voru teknir saman til hægðarauka og reyndust þeir mikið þarfapping. Þeim var ekki dreift til nemenda en kennrarar miðluðu þessum fróðleik eftir þörfum. Nemendur flettu svo torskildum, íslenskum orðum upp í orðabókum.

Stafsetning

Ein eða tvær stuttar stafsetningaræfingar fylgja verkefnunum úr hverri bók. Við stafsetningarþáttinn notuðu kennrarar aðferð sem Baldur Sigurðsson hefur þróað. Kennsluefni í stafsetningu eftir hann kemur

væntanlega út á haustönn 1997. Aðferðin felst í því að undirbúa textabrot með nemendum og fara vel í valin atriði. Textanum er varpað upp og nemendur látnir skoða hann vandlega og velja síðan úr þau orð sem þeir telja að gætu vafist fyrir þeim. Þau eru krufin í orðeiningar (morfem), rætur, endingar, forskeyti og viðskeyti eru skýrð og skoðuð sérstaklega. Stafsetningarreglur eru rifjaðar upp í leiðinni og að þessu loknu er æfingin skrifuð upp. Æfingin byggir á orðaforða viðkomandi bókar og markmiðið er að allir skrifi allt rétt.

Ritun

Nemendur skrifuðu mörg ritunarverkefni um efni *Falsarans*. Þar má telja mannlýsingu, frétt, sendibréf, ferðasögu og að lokum bókmenntaritgerð þar sem gengið er út frá rannsóknarsprungu sem fjallar um einhvern ákveðinn þátt í efni sögunnar. Eins og fram hefur komið eru margar litríkar og skemmtilegar persónur sem koma fyrir í bókinni og gefa tilefni að mannlýsingum. Ákærar á Þorvald fyrir að falsa peningaseðilinn og dómurinn sem hann fékk varð efni í frétt í Möðruvallatíðindi. Nemendum var kennt að nota háin fimm sem þurfa að vera til staðar í fréttum (Sjá glæruyfirlit). Bygging sendibréfs er hagnýtt ritunarverkefni og má til dæmis láta nemendur skrifa sendibréf í orðastað einhverrar persónu bókarinnar. Alfreð Viggó skrifar til dæmis frænda sínum Júlíusi bréf frá Chile. Margir nemendur sömdu ágæt svarbréf við því. Ferðalag Alfreðs Viggós og skylduliðs frá Chile til Danmerkur er efni í ferðasögur með afar ólíku sjónarhorni eftir því hver segir frá.

Lokaverkefnið var stutt rannsóknarritgerð, tvær og hálf til þrjár síður. Hún var skrifuð í skrefum undir handleiðslu kennara. Fengu nemendur aðstoð við að semja hentuga spurningu til að leita svara við í ritgerð sinni. Gerðar voru kröfur um byggingu, vandað málfar og frágang. Guðlaug Guðmundsdóttir segir ítarlega frá ritun *Falsararitgerðarinnar* í 2. tölublaði Skímu 1996.

Að lokum má benda á að árið 1995 kom út ritgerðasafn eftir Jón Hjaltason sagnfræðing, *Falsarinn og dómarí hans*, en titillinn dregur nafn sitt af fyrstu ritgerðinni sem fjallar einmitt um *Falsara* Björns Th. Björnssonar.

Falsarinn
Verkefni úr fyrstu bók

Nafn:

1. Hvar og hvenær gerist fyrsta bók?

---

3. Alfred Viggó sækir hópkennslu í teikningu hjá málaranum Albio Rodriguez þar sem hann sker sig áberandi úr hópnum.

- a) Lýstu nemendahópnum.

- b) Á hvern hátt er Alfred Viggó ólíkur hinum nemendumum?

---

c) Hvað finnst þeim um hann?

---

4. Hver er Jochum Grauballe og af hverju er hann kallaður Bönne?

---

5. Hvaða erindi á Alfred Viggó við Bönne?

---

6. Lýstu Lúdmilu Kellér.

- Hver er s~~í~~ hennar í þjóðféluginu?
- Hver eru ~~í~~ hennar til nútímans?
- Hvað finnst henni um tengdason sinn?

Mundu að taka dæmi úr sögunni til rökstuðnings!

---

7. Lýstu Alfred Viggó.

- Hver er staða hans í þjóðfélaginu?
- Hvað veistu um uppruna hans?
- Af hverju fluttist hann til Chile?
- Hvað veistu um viðhorf hans og skoðanir?
- Hver eru áhugamál hans?

Mundu að taka dæmi úr sögunni til rökstuðnings!

---

8. Gustav Keller og biskupinn lögðu á ráðin um að stíá sundur fjölskyldu Alfreds Viggós og Teresu. Rifjaðu upp ráðabruggið og hvernig Alfred komst að því. Hvernig brást hann við og hverjar urðu afleiðingar þess?

---

9. Lýstu Eledóru Annunicötu.

- Hver er uppruni hennar?
- Hvað starfar hún?
- Hver er staða hennar á heimili Alfreds Viggós og Teresu?
- Hvernig manneskja er hún?

Mundu að taka dæmi úr sögunni til rökstuðnings!

---

10. Gerðu grein fyrir sambandi Margrétar og Alfreds Viggós.

---

11. *Þið getið hlaupið í skriftastól og velt öllu af ykkur, sé þá einhverju af að velta. Okkar skriftastóll er eigin samvizka, vitundin um það sem við teljum sannast.*

Hver segir þetta? Túlkaðu skoðanir persónunnar í ljósi þessara orða.

---

*Falsarinn, 1. bók
Ritunarverkefni*

Lýstu veislunni sem Alfred Viggó og Teresa halda Kellerfjölskyldunni frá sjónarhorni Lúdmilu Keller.

eða

Greindu sendibréfið á bls. 87 og skrifaðu annað í orðastað Júlíusar.

Falsarinn, 1. bók

Stafsetning

A)

Í upphafi Falsarans segir frá brúðarráni í Chile, morguninn 8. maí 1886. Ungur maður, sem lesendur finna síðar út að er af íslenskum ættum, rænir ungri auðmannsdóttur. Faðir hennar, björkóngurinn Keller, hafði í hyggju að gifta hana ríkum landa sínum og útskúfaði henni eftir þetta því vissulega var henni rænt með hennar fulla samþykki.

En nokkrum árum síðar, þegar borgarastyrjöld hafði geisað í landinu móti þjóðnýtingu koparnámannna, jarðaskiptingu og stóreignaskatti, fór Keller að mildast. Þá var hann orðinn þrefaldur afi og nefndi dóttur sína á nafn í fyrsta skipti í fimm ár.

Konan hans varð fegin þessari breytingu á karli. En hún og dætur hennar höfðu fylgst með barneignum Teresu en maður hennar var nú orðinn danskur ræðismaður í borginni, Viggó Schovelin. Yngsta systirin hafði meira að segja heklað skírnargjöf handa nýjasta barninu.

(130 orð)

B)

Það var listamannsblóð í Alfred Viggó Schovelin. Forfaðir hans frá Skógum á Þelamörk í Eyjafirði hafði fengið teiknináttúrunni útrás með því að líkja eftir peningaseðli. Visst eirðarleysi Viggós birtist í því að hann sótti námskeið í módelteikningu á kvöldin.

Konan hans vissi ekki af myndlistarnámi eiginmannsins en undraðist þegar hann kom heim á kvöldin svartur í lófunum eftir teiknikolin. Hún segir á einum stað: "Ég veit að konur eiga ekki að spyrja. Við erum ekki eins og hin. Við erum Evrópufólk." Í þetta sinn hafði hún vakað eftir honum.

"Hún var hvítföl undir dökku, rauðbrúnu hárinu, og eldlaus arinninn á bak við hana. Þetta þing, sem hvergi var til í borginni nema hér, jók á mynd einmanaleikans í yfirbragði hennar."

(120 orð)

Falsarinn

Verkefni úr annarri bók

Nafn: _____

1. Á haustdögum árið 1783 kemur Árni Tómasson prestur á Bægisá í heimsókn í Skóga á Þelamörk. Hverjir bjuggu í Skógum?

---

2. Hvaða erindi átti séra Árni við Þorvald í Skógum?

---

3. Hvaða áhyggjuefn hvílir á móður Þorvaldar og varðar hann?

---

4. Hvað hlaut Þorvaldur að launum fyrir greiðann sem hann gerði presti og hvernig notaði hann þau?

---

5. Lýstu Árna Tómassyni á Bægisá. Gerðu tilraun til að fylla upp í mannlýsingu hans út frá þeim upplýsingum sem koma fram um útlit hans og innræti.

---

6. Hver var glæpur Þorvaldar og hvað varð til þess að hann framdi hann?

---

7. Hvaða erindi átti Þorvaldur við Stefán amtmann Þórarinsson á Möðruvöllum og hvernig tók hann honum?

---

8. Hvaða atburður átti sér stað í fjölskyldu Þorvaldar á jóladag 1783?

---

9. Hver var hugur Þorvaldar til þess atburðar?

---

10. Jón lærði Guðmundsson var forfaðir Þorvaldar. Hvað vann hann sér til frægðar og hver urðu örlög hans?

---

11. Hvað er fríþenkjari?

---

12. „Mega sýslumenn drepa hesta?” (bls. 162) Hvert er tilefni þessara orða?

---

13. Hvernig komu eftirtaldar persónur á Espihóli fram við fangann Þorvald Þorvaldsson: Erlendur fangavörður, sýslumaðurinn, sýslumannssonurinn og eldabuskan?

---

14. Lýstu réttarfarinu á Íslandi eins og það birtist í sögunni.

---

15. Skógalín og Espólín eru ættarnöfn. Hvernig urðu þau til?

Falsarinn, 2. bók
Ritunarverkefni

1. Skrifaðu frétt í Möðruvallatíðindi um brot Þorvaldar Þorvaldssonar og dóminn sem hann hlaut.
2. Settu þig í spor Þorvaldar meðan hann dvelur í varðhaldinu og þegar hann heyrir dóminn og skrifaðu hugleiðingar hans.

Falsarinn, 2. bók
Orðskýringaverkefni

Nafn: _____

rein (Ásrein) (103) _____

sneiðganga (104) _____

færleikur (104) _____

kargi (104) _____

júfferta (104) _____

keis (105) _____

geistlegur (105) _____

sperðlar (108) _____

höfuðdagur (111) _____

gollurhús (111) _____

vaða í skóvarp (111) _____

móða (í móðuharðindi) (111) _____

ósa (119) _____

ratljóst (119) _____

tálmi (121) _____

snupra (123) _____

gímald (125) _____

að vera ekki allra (126) _____

rýja (128) _____

sturli (134) _____

forsmá (134)	_____
rúmhelgi (135)	_____
krankur (135)	_____
spónn (135)	_____
ofankoma (135)	_____
brekán (136)	_____
gegningar (136)	_____
bura (136)	_____
<u>ísskæni</u> (136)	_____
kerskinn (141)	_____
<u>prjónaklukka</u> (144)	_____
áræða (147)	_____
súgur (146)	_____
frómur (161)	_____
ráðvandur (161)	_____
brek (161)	_____
ungæði (161)	_____
hvoftar (164)	_____

Falsarinn, 2. bók

Stafsetning

Á votum haustdegi árið 1783 húsvitjaði Árni prestur frá Bægisá í Skóginum á Þelamörk. Það rigndi þegar öldungurinn sneiðgekk brekkurnar upp að bænum. Mjólkurgeiturnar héldu sig í óslegna karganum neðst í túninu og horfðu á klerkinn akfeitan og ístrumikinn klöngrast áfram. Þegar nær dró bænum breytti hann um gönguaðferð og flutti annan fótinn fram og rykkti hinum síðan á eftir þar til hann komst upp á hlaðið. Það var ekki laust við að Oddnýju fyndist karlinn hlægilegur þegar hann hneig niður á kistuhró en hún bauð honum að tylla sér á rúmið sitt. Gamli maðurinn líkti sjálfum sér við sökkvandi júffertu. (101 orð)

Bægisá < bægir+á (sá sem bægir frá, eyðir)

dagur - dag - degi - dags

rigna - rigndi - right

slá - sló - slögum - slegið

kargi = úfið hraun, merkir hér mjög þýft land

rykkja - rykkti - rykkt

finna - fann - fundum - fundið

hlæja - hló - hlögum - hlegið

hníga - hneig - hnigið

tylla < tolla

júf(f)erta = gildur viðardrumbur, aflviður í byggingu; tré í skipsmastur, fyrirferðarmikill kvenmaður

Falsarinn
Verkefni úr þriðju bók

Nafn: _____

1. Í hverju felst framtíð Danmerkur að mati Júlíusar?

---

2. Hvað vill Alfred Viggó að Axel frændi hans segi honum um afa hans?

---

3. Lýstu sambandi Elínar og Júlíusar. Af hverju vill Július að það fari leynt? Hvaða hugmyndir hefur Július um sambandið? Hvaða hugmyndir hefur Elín um sambandið?

---

4. Hvaða upplýsingar um Alfred Viggó koma fram í ræðu Júlíusar í veislunni?

---

5. Hvaða plagg vill Július fá hjá Ólínu móður sinni?
Hvað ætlar hann að gera við það?

---

6. - *Pótt orðtakið segi Ars longa, þá er listin samt hraðfleygari en flest annað...*
Hver mælir þessi orð og hvert er tilefni þeirra?

---

7. Hvaða erindi á Daníel Arason Johnsen við Július Vilhelm?

---

8. - *Það er enginn nútími án fortíðar. Lifandi maður er hálfur fortíð. Stundum skynja ég í sjálfum mér undarlega hluti, bresti, einhvern klofning, sem ég veit þó engin deili á. Þá spyr ég sjálfan mig: Hvaðan? Úr hverjum er það arfagen?* (221)

Hvað í fari Alfreds Viggós og hvað í fari Júlíusar má rekja til Þorvaldar Þorvaldssonar í Skóginum?

---

9. Jósefína Súsanna von Schovelin.

Tíndu allt til sem þú veist um hana og skrifaðu lýsingu á henni í tveimur efnisgreinum. Í fyrri efnisgreininni á að vera hlutlæg lýsing en huglæg í þeirri síðari.

---

10. Skrifaðu setningar þar sem eftirtalin orð koma fyrir í sömu merkingu og í sögunni:

brjóstbirta (189) _____

---

glundur (197) _____

---

flíka (200) _____

---

keyta (203) _____

Falsarinn, 3. bók
Ritunarverkefni

Skrifaðu ferðasögu Teresu um Danmerkurferðina. Láttu m.a. koma fram hvernig henni líst á Danmörku og ættingja Alfreds Viggós, sérstaklega móður hans.

eða

Skrifaðu ferðasögu Eledóru Annunciötu um Danmerkurferðina. Láttu m.a. koma fram hvað henni finnst framandi og hvernig hún bregst við óvæntum aðstæðum.

eða

Skrifaðu bréfið sem Alfred Viggó kemur til Elínar fyrir Júlíus.

Falsarinn, 3. bók
Stafsetning

A)

Frændurnir Júlíus og Alfred Viggó tala saman í einrúmi áður en sá síðarnefndi yfirgefur Danmörku. Þar ber ýmislegt á góma. Þeir ræða um móður Alfreds og láttinn föður hans. Faðirinn hafði gegnt veigamiklum embættum á vegum ríkisins. Júlíus minnist einnig á Porkel bróður sinn sem veit sitt af hverju um ættina en segir það engum.

Þeir frændur skeggræða líka kvennamál Júlíusar. Elín er að gera hann brjálaðan af ást og hann líkir hugsuninni um hana við skopparakringlu í hausnum á sér. En hann getur ekki komist í samband við hana. Hann má ekki skrifa og getur ekki hringt. Hún hefur ekki enn fengið síma. Faðir hennar gætir dyranna eins og fenrisúlfur svo Júlíus kemst ekki til hennar. Alfred Viggó býðst til að smygla bréfi til hennar. Júlíus verður feginn og þakklátur og bíður spenntur eftir svari.

(136 orð)

Falsarinn, 3. bók
Stafsetning

B)

Þegar Alfred Viggó og Teresa koma til Kaupmannahafnar er þeim haldin mikil veisla. Fjölskylduháttíðin er glæsileg og þangað koma flestir ættingjar Alfreds Viggós. Þeir frændur eru um margt líkir. Báðir ljósjarpir á hár, þykkleitir og sléttir í andliti. Július sýnist þó hraðari til augnanna, svipur hans knár og ljósvakandi. Ættingjarnir hafa aldrei fyrr séð hina fögru eiginkonu Alfreds. Hún er með eindæmum hreinskorin í andliti og fagureyggð. Hár hennar er brúnt og minnir á lifandi geislahadd sem skáldin yrkja um.

Lesendur kynnast móður Alfreds Viggós í veislunni. Hún er tignarleg og ber aldurinn vel. Ekki virðist henni þykja mikið til heimsóknar sonar síns koma. Samt eru tólf ár liðin frá því Alfred yfиргaf danska jörð. Móðirin sýnir engin svipbrigði nema þegar hún gýtur augunum snöggt til sonar síns þegar hann leggur olnbogann á borðröndina. En undir kuldalegu yfirborði hennar krauma heitar tilfinningar og ást til sonarins. Það kýs hún að sýna með öðrum hætti.

(154 orð)

Falsarinn
Verkefni úr fjórðu bók

Nafn: _____

1. Hvernig taka móðir og systir Þorvaldar honum þegar hann kemur til að kveðja? Áfellast þær hann fyrir það sem hann gerði? Hvar á hann að leita huggunar að þeirra mati?

---

2. Lýstu viðhorfi Jóns Benediktssonar til Þorvaldar.

---

3. Athugaðu þátt síra Árna í sögunni. Tengist hann ógæfu Þorvaldar á einhvern hátt?

---

4. Hvaða erindi á síra Árni út í skipið til Þorvaldar? Hefur þú einhverja skýringu á óvæntri gjöf hans til Þorvaldar?

---

5. Hvernig leið Þorvaldi um borð í Fortúnu frá Marstal og hvers vegna?

-Athugaðu m.a. aðbúnað um borð og viðmót skipverja.

---

6. Lýstu samfélagi fanganna í Krónborg.

-Athugaðu m.a. aðbúnað þeirra, hvað þeir voru látnir gera og hvernig samskipti þeirra voru innbyrðis.

---

7. Hvaða áhrif hefur helsta áhugamál Þorvaldar, að teikna og skrifa, á veru hans í fangelsinu? -Hugleiddu t.d. hvort það er Þorvaldi til góðs eða ills.

8.

Þorvaldi hafði lítið sem ekkert orðið um þegar Jón sýsli á Espóli dæmdi hann til dauða, né heldur þegar hann var hrifsaður af skipinu Fortúna og dreginn aljárnaður hingað upp í Krónborgarvirki, en nú varð hann eins og skyndilega máttlaus. Hann hafði heldur aldrei stamað, þá sjaldan hann talaði, en nú ætlaði hann ekki að hafa svo mikið sem eitt orð upp úr sínum hálsi.

Hvers vegna varð Þorvaldi svona mikið um núna?

---

9. Hvaða breyting hefur orðið á högum Þorvaldar í lok fjórðu bókar?

---

10. Hvað var það sem dagblöðin á Jótlandi kölluðu sjálfsmorðið í Horsens og hvers vegna?

11.

Um stund horfði hann á þennan klett rísa nær og nær, vissi raunar að þetta var sjálft virkislotið Krónborg, en horfði þó á það sem fyrirburð ...á nokkurn hátt var þetta hans slot, hans mikla virki sem hann sá rísa í dimmunni.

Hver er *hann*, hvers vegna kallar hann Krónborg sitt slot og hvernig tengjast tveir aðrir karlmenn í ætt hans hinu sama sloti?

---

12. Hvert var banamein Teresu Lúdmilu Schovelin og hvar var hennar hinsta ósk?

---

13. Lýstu samskiptum Alfreds Viggós og Margrétar eftir látt Teresu.

14.

Maðurinn er hnoðaður saman úr forfeðrum sínum, og sprungurnar koma fram á sömu stöðum.

Hver sagði þetta og hvernig eiga þessi orð við fjölskyldu mælandans?

---

15. Þegar Marta Júana kom til Kaupmannahafnar í annað sinn létt hún það verða sitt fyrsta verk að heimsækja frænda sinn Július Schovelin. Hver tók á móti henni á heimili hans, hvar var frændi hennar og hvers vegna?

Falsarinn, 4. bók

Ritunarverkefni

1. Skrifaðu minningargrein um Teresu Lúdmilu Schovelin.

2. Lýstu Pétri Thorsen

- hvernig maður var hann?
- hvað finnst afkomendum hans um hann?
- hvernig markar hann skil í sögu ættarinnar?

Falsarinn, 4. bók
Stafsetning

Vörðurinn sem fylgdi Þorvaldi til skips í júlí 1785 var enginn annar en Erlendur, sá sami og lesendur kynntust fyrr í sögunni. Eftir að hafa teygað nýfengna brjóstbirtuna mýktist framkoma hans en þegar minnkaði í pyttlunni kárnaði gamanið og hann varð illskeyttur á ný.

Þorvaldur fékk leyfi til að kveðja fjölskyldu sína og með reipið um öxl sér gekk hann inn í lágreist húsið. Hann krýpur við rúmstokk móður sinnar, sem enn hefur ekki sleppt trúnni á Guð almáttugan, og hún biður honum blessunar.

Kveðjustundin var Oddnýju systur hans erfið. Hún beygði af og byrgði andlitið í faðmi hans. Huggunarorð hennar voru þau að þótt grimmd og illsku mannanna væru engin takmörk sett skyldi hann treysta Guði. Þegar skilnaðurinn varð ekki lengur umflúinn létt hún sig falla á blásinn melinn, örvaðtingin var alger.

(134 orð)

Falsarinn

Verkefni úr fimmtu bók og söguauka

Nafn: _____

1. Hvar hitti Valdi Jón frá Espihóli aftur og hvaða erindi átti hann við hann? Hvernig tók Jón erindi hans?

---

2. Lýstu veru Þorvaldar og Ingeborgar í Konunglegu Innréttungunum í Stampinum. Hvernig líður þeim þar? Hvað starfa þau? Hvað dvelja þau þar lengi? Hvers vegna yfirgefa þau staðinn?

---

3. Er eithvað líkt með samskiptum Þorvaldar og Móeiðar annars vegar og Alfreds og Margrétar hins vegar?

---

4. Lýstu Ingeborgu eins og hún kemur þér fyrir sjónir í sögunni, hugleiddu t.d uppruna hennar, skaplyndi og samband hennar og Þorvaldar.

---

5. Í hverju fólust samskipti Péturs Thorsen og íslenskra stúdenta?

---

6. Hvaða skýringu hefur bókarhöfundur á því að Þorvaldar er hvergi getið í bréfum og öðrum heimildum sem tengjast íslenskum námsmönnum í Kaupmannahöfn á þessum árum?

---

7. Hvaða kona ávarpaði Pétur á bryggjunni í Kaupmannahöfn í maí 1808 og hvaða erindi átti hún þangað?

---

8. Hver er Þorvaldur Jónsson á Naustum og hvernig er honum lýst í sögunni?

---

9. Stefán Þórarinsson og Vigfús Thorarensen.
Hverjir eru þeir? Hvernig tengjast þeir sögu Þorvaldar?

---

10. Hvað verður úr sambandi Júlíusar og Elínar?

Falsarinn Hópverkefni

1. Alfred Viggó

Lýsið persónueinkennum hans og tengið þau uppruna hans og ætterni eftir því sem unnt er. Hver eru lífsviðhorf hans og skoðanir? Hvernig kemur hann fram við annað fólk, t.d. Teresu, Margréti, Július, móður sína, Ellu?

2. Fangavist Þorvaldar

Hvernig fer um Þorvald í varðhaldinu á Espihóli? En í fangelsinu í Danmörku? Hvað fæst hann við þar? Hvernig er aðbúnaðurinn? Hvernig er samskiptum hans við annað fólk háttáð?

3. Jósefína Súsanna von Schovelin

Lýsið persónueinkennum hennar og reynið að útskýra viðmót hennar. Gerið grein fyrir samskiptum hennar við annað fólk, t.d. Alfred Viggó, Teresu, Mörtu Júönu, Axel.

4. Þrjú hjónabönd:

- 1) Þorvaldar og Ingeborgar.
- 2) Alfreds Viggós og Teresu.
- 3) Júlíusar Vilhelms og Andreu.

Gerið grein fyrir hverju hjónabandi fyrir sig. Fjallið m.a. um hvernig til þeirra er stofnað og væntingar hjónanna til hjónabandsins. Hvað veldur erfiðleikum í hjónaböndunum og hvernig vinna hjónin úr þeim? Berið hjónaböndin þrjú að lokum saman, hvað er líkt? Hvað er ólíkt?

5. Íslendingar í Kaupmannahöfn

Fjallið um þá Íslendinga sem eru samtíða Þorvaldi í Kaupmannahöfn og hvernig þeir koma við sögu hans. Hvað einkennir samskipti hans við þá?

6. Íslenskir embættismenn

Gerið grein fyrir þeirri mynd sem sagan dregur upp af íslenskum embættismönnum á tímum Þorvaldar. Lýsið persónueinkennum þeirra, viðhorfi þeirra til starfs síns, „skjólstaðinga” sinna og yfirboðara. Einkum er um að ræða prestinn, sýlumanninn og amtmanninn.

7. Peter Thorsen

Rekið sögu Peters Thorsen eftir föngum eftir að Þorvaldur kveður hann í Kaupmannahöfn. Hvaða atvinnu stundar hann? Gerið grein fyrir fjölskylduhögum hans. Hvað leggur hann áherslu á? Hvernig vegnar honum?

Hér eru tekin upp ýmis orð sem kennurum MH fannst gott að skýra handa sjálfum sér og jafnvel nemendum á meðan *Falsarinn* eftir Björn Th. Björnsson var lesinn á haustönn 1996. Einn kennari fletti upp útlendum orðum og skýrði einstaka íslensk orð. Við útlendu orðin var oft leitað til samkennara í tungumálum og sögu auk þess sem flett var upp í viðeigandi orðabókum. Þeir kennrar sem helst urðu fyrir barðinu á spurningum okkar voru Gérard Lemarquis frönskukennari, Sigurður Hjartarson spænsku- og sögukennari og Solveig Jónsdóttir dönskukennari. Listinn var síðan prentaður út handa hverjum kennara sem gat þá notað hann eftir því sem lestur bókarinnar gaf tilefni til.

Á vordögum 1997 sýndi höfundurinn, Björn Th. Björnsson, okkur þá vinsemd að lesa listann yfir. Leiðrétti hann ýmis atriði og skýrði sumt sem ekki hafði tekist að grafa upp. Kunnum við honum og ofantöldum kennurum bestu þakkir fyrir hjálpinu.

1. bók

Bls.:

- 7   *stand*: fína fólkið
8   *signora*: frú
9   *padre*: faðir (um presta)
-      *rykkilín*: hvítur serkur, tilheyrir messuskrúða
-      *Plaza*: torg
10   *hacendados*: (af *hacienda*: búgarður, stórbýli) stórbændur
-      *faveluhverfi*: (sbr. *favelurnar* s. 26) fátækrahverfi, f.: úthverfishreysi
11   *Archipelago*: eyjaklasi (hér sérnafn: eyjaklasi við Suður-Chile)
-      *syntetismi, Stile syntétique, s. dynamique*: pjattorð sem merkja „samræmi“ (*dynamique*: kraftmikill)
13   *tradicjón*: hefð
-      *turnure*: (fr. *tournure*) lyfting á kjól (sbr. rassgrind 8. l.a.n.)
19   *konditorí*: kökubúð
23   *logg*: mælir sem snýst og telur mílur á siglingu
25   *silkilastingur*: (í pilsí) þunnt efni, að vísu oft notað í fóður
-      *siesta*: síðdegishvíld
-      *kúskur*: vagnekill
26   *anarkisti*: stjórnleysingi
28   *toddý*: heit og sæt vínblanda
-      *Concepción*: borgarheiti sem vísar til getnaðarins, þ.e. þegar María var yfirskyggð af heilögum anda
33   *con Greci et Romani*: hjá Grikkjum og Rómverjum
-      *para servir amigos*: til að skenkja vinum
-      *huaso*: slá, litrík yfirhöfn
34   *instrúktör*: leiðbeinandi
35   *proletariatið*: öreigastéttin
36   *calle*: gata
37   *aristókratíská*: að hætti hefðarfólks
40   *kúlinn*: múlreki
42   *patrón*: húsbóndi
-      *tortilla*: eggjakaka

- 43 *mapuchesprok*: þjóðin araucanar, innfæddir í Chile, eru oft kallaðir *mapuche* og mál þeirra er þá „innfæddramál“
 - *trabajar*: vinnulýður
 45 *spendera*: eyða
 - *amontillado*: sherrýtegund (þung og sæt)
 - *kúrakaó*: líkjörstegund
 49 *penta*: munnpurrka
 51 *tarína*: skál með loki
 53 *habenichts*: (þý.) öreigi
 57 *pisco*: kryddað anísbrennivín frá Perú
 65 *Valdimar atterdag*: danskur kóngur, V.4, u.p.b. 1320-75 (orðtak hans var: „Der kommer atter en dag“)
 73 *portér(i)*: þung tjöld fyrir dyrum
 77 *mósellið*: ungfrú (stytt úr mademoiselle)
 79 *diskútera*: ræða
 82 *sakramenti*: náðarmeðal
 84 *abstraktum*: útdráttur
 - *fakta*: staðreyndir
 85 *forstokkað*: forhert
 87 *aktúr*: hlutabréf
 - *skonnorta*: seglskip
 88 *telegrafera*: senda símskeyti
 - *dárapressa*: gapastokkur eða önnur gildra fyrir afbrotamenn
 91 *gúanó*: fugladritsáburður
 92 *dómínó*: spil (skítur og gúanó / dómínó merkir hér hvort tveggja: drulla á priki!)
- 95 *kamareró*: (herbergis)þjónn

2. bók

Nú fylgja með allmörg „íslensk“ orð sem þarf að skýra eins og við er að búast skv. efni kaflans.

Bls.

- 103 *Árni*: Tómasson, f. á Undirfelli í Vatnsdal 1738, d. 1768. Varð prestur að Bægisá. 1768. Þar til dauðadags.
 - *Bæsá*: Bægisá (talmál)
 - *tvíhandahefill*: h. sem tekið er á með báðum höndum
 104 *Keta*: hlunnindajörð á Skaga, á móts við Drangey
 - *færleikur*: hestur (riddarasagnamál)
 - *kargi*: þúfnakargi, sbr. kargaþýfi!
 105 *grams*: ögn
 - *privatum secretium*: einka- og leynimál
 - *balsam*: smyrsl til græðingar
 - *Thorvaldus Thorvaldi filii de Silvani*: (latína) Þorvaldur Þorvaldsson frá Skóginum
 - *tugurium-i*: kofi, hús (bænda)
 - *akkúratem*: latína!
 - *legg* (hk): pappírslegg = samanbrotin ör (fólíó)
 106 *Pontinn*: barnalærdómskver e. Erik Pontoppidan (1698-1764)

- *pausi*: pokaskjatti
- *kansellípappír*: stjórnarpappír, skjalapappír
- 107 *kanselli*: annað ráðuneytið í danska stjórnerfinu, m.a. dómsmálaráðuneyti (hitt er - *rentukammer*: fjármálaráðuneyti)
- *demi*: helmingur
- *premíuskurður*: s. sem telst til slíkra jarðabóta á upplýsingartímabilinu að kóngur veitti verðlaunapening(a)
- *reskrift*: verklýsing, fyrirmæli
- *ríxbankóseðill*: seðlar voru fyrst gefnir út í danska konungsríkinu í lok 18. aldar
- *skarbítur*: skæri til að klippa og varðveita skar af kveik
- *blekensis*: latínísering eignarfalls af blek!
- 108 *fellihiurð*: h. með lóði (steini) í bandi til að loka henni
- *sperðill*: bjúga, grjúpán
- *gráða*: gráta (þrep fyrir framan altari) í kirkju
- 109 *léna*: torfáreiði, dýnusessa á hest
- 110 *myrernes uttapning*: framræsla mýra
- *resolution*: ákvörðun
- *sterbú*: (úr þý.) dánarbú
- *grallari* (Graduale): messusöngsbók (Guðbrands biskups)
- 111 *geitla* (-u, -ur) kv.: geithvönn
- *farvi*: litur
- *prjónles*: prjónavörur (sokkar, vettlingar)
- 112 *gangári*: gangandi smádjöfull; *gangárást* = skjótast, snuðra um
- *ríxdalur / mörk / skildingur*: (myntin) 1rd=6mk; 1 mk=16 skildingar
- *innskrift*: reikningur, sbr. að vera í reikning
- *útákast*: mjöl
- *sekreteri*: embættismaður af ákveðinni gráðu
- *Marteinsmessa*: 11. nóvember
- 113 *halda við*: halda til beitar
- 114 *fororðning*: tilskipun
- *strjúgur*: beinamauk upp úr súrri mjólk (fátækramatur)
- 115 *andvinda*: vinda öfugt til að sléttu úr
- *trafakefli*: áhald til að sléttu nýþvegna klúta
- *sýll*: oddhvass stingur til að gera göt eða marka fyrir þeim
- 116 *naar forlanges*: þegar um er beðið
- 117 *huppóttur*: (um kýr og stúlkur) með hvítan hupp
- 118 *komptóar / komtóar*: kontór
- 119 *fánn*: kentár, mannhestur, e.t.v. frekar mannhjörtur, maður að ofan en vaxinn niður sem hjörtur (úr grískri og rómverskri goðafræði)
- *einbandssokkar*: s. prjónaðir úr einþáttu bandi
- *boldang*: þykkt léref, segldúkur
- *tebú*: te, tedrykkur (notað á 18. öld)
- 121 *mora á*: hema á, frjósa
- 124 *faktor*: verslunarstjóri
- *krambúð*: verslun (kram: varningur, vefnaðarvara, óþarfa dót)
- 125 *mis*: (skammstöfun) mislit ull
- *pundari*: vog
- *fjórðungur*: um 4,96 kg (eftir 1619)

- 126 *stafkarlaskrift*: klunnaleg rithönd, hrafnaspark
- *sjúrnalar*: verslunarbækur
- *Krukkspá*: spásögn kennd við Jón krukk
- *raga*: flokka
127 *bílæti*: mynd
128 *diskur*: búðarborð
- *bevíð*: skilríki
129 *lorgnéttr*: lonníettur: gleraugu með nefklemmu, án spanga aftur fyrir eyrun
130 *hlöður*: litur í stykkjum
131 *kammerið*: rentukammerið (fjármálaráðuneytið)
132 *pampus*: bambus
- *restans*: inneign
133 *reskrift*: fyrirmæli, verklýsing
- *dispensjón*: leyfisbréf
- *geirbæta*: bæta með því að sauma efnisgeira inn í (treyjuna)
134 *kveiking*: þegar ljós er kveikt á dimmumótum
135 *imbruvika*: vikan sem imbrudagar falla í (i.dagar: þriggja daga fasta í upphafi hvers fjórðungs kirkjuársins í kaþólskum sið)
137 *komtórið*: kontórin
138 *blekhús*: blekbytta
140 *forebilleder*: fyrirmyn dir; modeller: slíkt hið sama
- *svampur*: skollakúla: gorkúla
- *arildstíð*: (d.) frá öröfi alda (A. er líklega einhver „mystískur fornkóngur“ (B.Th.B.))
- *premia*: verðlaunapeningur
- *aktúelt*: í gildi
- *reskriftin*: fyrirmæli
- „undir augun og pennann“: til þess að æfa þig á
141 *resúltið*: resúltatið: árangurinn
- *rís*: mælieining pappírsmagns (500 eða 250 arkir); „áttungs rís“ er þá 1/8 af rísi
148 *guðsforökutn*: guðlast
149 *jús*: lög
- *Seneka*: ræður Rómverjans S.
151 *réッta*: halda réttarhöld, setja rétt og dæma
159 *innlevera*: afhenda
- *angivelsi*: (að) sögn (væntanlega Lynges faktors)
- *arrestant*: fangi
- *ifölge*: samkvæmt
- *klögun*: ákæra
- *innislútta*: loka inni
- *delinkvent*: afbrotamaður
- *prókúrator*: umboðsmaður (verjandi)
- *indespenabel*: óleyfilegur (af indespenöblum ástæðum; L. var „illa fyrir kallaður“)
160 *útilátið*: udeladt: sleppt
- *postscriptum* (þgf. -o): texti (á bakhlið)
161 *prókúrera*: vera verjandi
- *múlk*: sekt (so. múlkter)
- *lélegheit*: (da. *lejlighed*) hentugleikar
- *geistlegt*: prestlegt

- 165 *heimulega*: í einkasamtali
 - *levera*: afhenda
 - *kjallaraflaska*: flaska með þykkri glerstétt
 - *öktun*: framferði, háttarni
 - *fororðningar*: tilskipanir
 166 *sítéra*: vitna til
 - *exekúsjón*: aftaka
 - *undirdánugast*: með auðmýkt
 - *referera*: áfrýja
 - *eó ipsó*: af sjálfu sér
 - *pró memoria*: til minnis
 - *falskmöntneri*: peningafölsun
 - *póstréttur*: eftirréttur, þ.e. að loknu réttarprófi

3. bók

Bls.

- 171 *Díónýsus*: vínguð Grikkja, líka nefndur Bakkhos, hjá Rómverjum Bacchus
 - *Merkúr*: verslunarguð Rómverja (einkenni: vængjaður stafur o.fl.)
 - *buff chateaubriand*: (þykk) nautasteik
 175 *föðurmorðingi*: harður flibbi
 - *gashaus*: kúluhattur (enska: *bowler*) (af lagi á „hausnum“ á gasprímus)
 - *paraply*: regnhlíf
 176 *patisserie*: vínarbrauð
 - *liqueur de cerise*: kirsüberjalífkjör
 - *salon*: salur
 177 *finissimo*: endalok
 - *konvelútt*: umslag
 - *Brandes*: Georg B. (1842-1927). Menningarfrömuður í Danmörku, bókmennafræðingurinn frægi sem vildi „sætte problemer under debat“!
 - *Cavling*: H.P.C. (1858-1933). Danskur blaðamaður og ritstjóri (m.a. Politiken). Spútnik í menningarlífi Dana
 180 *instíkt*: innsæi
 184 *pavillion*: garðhýsi, smáhýsi út úr stærri byggingu
 190 *krúsað* (hár): ýft, krullað
 - *pómaði*: krem, brilljantín!
 191 *lossament*: húsnæði
 - *Porta*: Stephan a Porta, veitingahús við Kongens Nytorv
 197 *Hólmurinn*: Brimahólmur, fangelsi
 204 *Metasequoia glyptostroboides*: trjátegund (sjá líka bls. 211). Er að finna á einum stað í Hjástoðargarði í Khöfn (B.Th.B.)
 - *aktíur*: hlutabréf
 205 *kúvert*: umslag
 208 *lúpa*: (da. *lup*, úr fr. *loupe*) stækkanargler, haldið uppi í auga
 214 *kondólasjón*: (no. af *kondolere* = samhryggjast)
 - *Börsinn*: kauphöllin
 215 *sterbú*: dánarbú
 - *eksekútor*: sá sem gerir upp dánarbú
 - *diversi*: ýmsir, ýmsum

- *tema artis*: listræn efni
- 217 *mortido*: mynd af lo. dauður (barnamál)
- 222 *furia*: rómversk hefndargyðja (nú trítilóð kona)
- *karnal*: holdlegur

4. bók

Bls.

- 227 *Seljumannamessa*: 8. júlí
- *Kræklingahlíð*: frá Glerá við Akureyri að Þelamörk
- *krúsuð* (skrift): með skrauti og lykkjum
- *Jón*: Jónsson Jakobssonar (Espólín) (1769-1836) annálaritari og sýslumaður
- 228 *delinkvent*: afbrotamaður
- 230 *sálusörger*: (ath. ritvilli í bók) (vond danska) sálusorgari
- *kabína*: klefi
- 232 *reglement*: reglugerð
- *pardon*: náðun
- 233 *briggskip*: tví- eða fleirmastrað seglskip
- *fornema*: læra
- *keðjukassi*: kassi fyrir akkeriskeðjuna
- 236 *stórfokka*: þríhyrnt segl framan við stórsegl en aftan við klýfi
- *klýfir*: þríhyrnt segl, fremst í seglabúnaði
- 237 *fokkuörn, ránarhéri, kaðaljór*: skipskenningar úr rínum
- 239 *garnisón*: setulið, herdeild með fast aðsetur
- *innstifta*: stofna
- *slaveri*: þrælakista
- *Struensee*: Johan Friedrich (1737-72): líflæknir Kristjáns 7. Var talinn halda við drothninguna og varð valdamikill. Loks var hann dæmdur til dauða og réttaður
- 247 *kassamatta*: kastalakjallari, virkisgangur
- *Stokkurinn*: Stokkhúsið í Kaupmannahöfn (byggt úr „stokkum“: viðarbolum)
- 249 *prófossið*: varðmaður
- *exersís*: heræfingar
- 251 *bokkur*: (á bokkinn) hafur; menn voru látnir sitja á mjóum planka með fætur bundna saman undir kvið á þeim hafri og vorkennast þannig lengi eftir því hve glæpur þeirra hafði verið stór
- köttur*: hnútasvipa
- 253 *arkabúsering* (so. *arkabúsera*): taka af lífi með lásboga. Arkabús merkir frumstætt skotvopn sem skaut ör en ekki kúlum en þó fyrir púðurkrafti. Orðið mun komið úr hollensku (*haakbuse*), þaðan í frönsku (*harquebuse*) sem aftur hefur opnað orðinu leið inn í dönsku og jafnvel spænsku (*arcabuz*)
- 255 *antikvas*: fornmenning (Grikkja og Rómverja)
- 256 *Hans*: St. Hans aften (Jónsmessa)
- 257 *grúbur*: námur (líkl. kalk- eða leirnámur. Annars var einkum framleitt púður í nafni kóngsins í Friðriksverki á þessum tímum og lengi síðan)
- 264 *tampur*: svipa (úr hampi), keyri, hnútasvipa
- 265 *lasarett*: sjúkrahverbergi, spítali
- *bartskeri*: rakari, læknir
- 266 *bildhögg*: (billedhuggeri) höggmynd

- *Regna firmat pietas*: (einkunnarorð Kristjáns 4.) guðræknin styrkir konungsríkin (*pietas* er frumlag, *regnum* (hk.) et. en *regna* (hk.flt.) er andlag)
- 273   *presas*: réttur úr kjöti og grænmeti
- *cazuela*: pottréttur með kjöti og grænmeti (*caza*: kastarola eða pottur)
- 280   *manta*: teppi, ábreiða, sjal
- 292   *manja*: réttur (sem töluvert er borið í). Annars er þetta sama orð og fr. *mancher*: borða
- 293   *örtugur*: verðgildiseining um 1300, um þriðjungur eyris
- 300   *inspektera*: líta eftir
- *lafkæi*: (lakaj) þjónn (í einkennisbúningi)
- 301   *skildirí*: mynd
- 303   *trígónómetría*: þríhyrningafræði
- 304   *Wrightbræður*: Wilbur (1867-1912) og Orville (1871-1948) smíðuðu fyrstu flugvélina og hún flaug fyrst 17. des. 1903.
- Búastríð*: milli suður-afrískra landnema af hollenskum ættum (Búa) og Bretta 1899-1902. Bretar fengu að sjálfsögðu ágirnd á nýlendunni þegar gull fannst í Transvaal, enda unnu þeir stríðið og Búar játuðust undir bresk yfirráð
- 310   *kameó*: sporöskjulaga men, oftast umgreypur, mjúkur steinn með útskorinni mannsmynd (B.Th.B.) (komið úr ítolsku (*caméo*) eða miðaldalatínu (*cammeus*))

5. bók

Bls.

- 327   *Regens*: stúdentagarður(inn)
- 329   *breki*: blindsker
- *Minervusynir*: synir mennta- og listagyðjunnar (sú var rómversk) = stúdentar
- 330   *vale*: (lat.) (vertu) säll
- *fýri*: (d.fyr) náungi, lagsi
- *Kanúk(ur)*: Kanúkastræti (rétt við stúdentagarðinn)
- 331   *resónera*: velta fyrir sér
- 332   *púddingurinn*: búðingurinn, eftirmaturinn
- 335   *Frelsarinn*: Frelsarakirkjan (á Amager)
- *Kristjánshafnarſíkinu*: (ath. að hér er prentvilla í bókinni)
- 354   *copulations protocol*: hjúskaparskrá
- 355   *múlk*: sekt
- 356   *kirkjugúnst*: gjöf (eða önnur vild) kirkju
- *endossera*: skrifa upp á
- 357   *gildi*: iðnfélag
- 358   *reipslagari*: (*Seiler* á þýsku) kaðlagerðarmaður
- 360   *gangdagurinn eini (mikli)*: 25. apríl
- 362   *posett*: (ill danska) áætlun (e.t.v. *afforsæt*: áætlun)
- *kæi*: hafnarbakki
- *Reiðin*: (d. *reden* og varð að sérnafni) ytri höfnin, skipalægi
- Grænland: íslenskt nafn á Grønningen, skógi vöxnu svæði ofanvert við Løngulínu (B.Th.B.)
- Önnupláss: St. Annæ Plads (torg við höfnina)
- 365   St. Cloud: þorp í Júrafjöllum
          chateau: (fr.) kastali

- 379 Gilið: (á Akureyri, ofan við gamla bæjarstæðið (ekki „Listagilið“))
380 Naust: sveitabær „fyrir ofan gömlu Akureyri“ (s. 381)
382 höfuðdagur: 29. ágúst
- krossmassa (á hausti): 14. september
384 assessor Gröndal: Benedikt (Jónsson) Gröndal (G. eldri, af hins yngra) (1760-1825). Skáld og þýðandi, var dómari í Landsfírrétti en starfaði fyrir Jörund hundadagakóng 1809 og bilaðist upp úr því
- res publica: stjórnsmál
- spilkoma: hankalaus bolli, leirskál